

PRED 150 ROKMI SA NARODIL ORGANIZÁTOR SLOVENSKEHO ZDRAVOTNICTVA – MUDR. IVAN HÁLEK (1872 – 1945)¹

Peter KOVAL

Český lekár, spisovateľ, pedagóg, politik bol synom českého spisovateľa Vítězslava Háalka. Detstvo strávil ako polosirota so svojou matkou v obci Krchleby pri Nymburku. Po presťahovaní sa do svojho rodiska Prahy tam absolvoval základnú školu i gymnaziálne štúdiá. Od roku 1890 študoval na českej Lekárskej fakulte Karlovej univerzity, kde sa stretol a zblížil s členmi študentského spolku Detvan – Dušanom Makovickým, Albertom Škarvanom či Vavrom Šrobárom. Ešte počas štúdií často navštevoval prednášky T. G. Masaryka na filozofickej fakulte, s ktorým počas základnej vojenskej služby nadviazal bližší vzťah a odborným lekárskeým posudkom aktívne sa v známej Hilsnerovej afére postavil práve na jeho stranu. Lekársku fakultu ukončil promóciami v roku 1896.

Hálekovo osobný priateľ a kolega MUDr. Dušan Makovický ho presvedčil, aby svoju prax naplno rozbehol v jednom z najchudobnejších krajov Slovenska. V roku 1901 preto odišiel ako praktický lekár na Kysuce do Čadce. Okrem lekárskej praxe vykonával rôznu formu osvety, s ktorou mu pomáhala aj manželka Louisa. Skúsenosti z neľahkých časov (hlad, bieda, zlé hygienické pomery) spísal do knihy *Zápisky lekára*, ale aj do ďalších dokumentárnych štúdií o sociálnych, kultúrnych a zdravotných pomeroch na Slovensku.

V roku 1905 prijal ponuku od MUDr. Makovického prevziať jeho prax v Žiline, kde pôsobil ako primár detského oddelenia Žilinskej štátnej nemocnice, ktoré sám založil. MUDr. Hálek bol medzi miestnymi obyvateľmi veľmi obľúbený a nadviazal blízke kontakty s miestnymi slovenskými národovcami.

Počas prvej svetovej vojny pôsobil vo funkcii vojenského lekára postupne v Tešíne v Poľsku, v Hraniciach na Morave, v Žiline a nakoniec na fronte v Bosne. Po skončení bojov prišiel opäť do svojho pôsobiska na Kysuce a do Žiliny, kde pokračoval v lekárskej praxi. Angažoval sa aj politicky, bol aktívny pri budovaní Československej republiky (ČSR). V rokoch 1919 – 1921 vykonával funkciu vládneho referenta Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska a v rokoch 1920 – 1923 bol poslancom Národného zhromaždenia za Agrárnu stranu.

V roku 1919 stál pri zrode organizácie Československého Červeného kríža a vykonával funkciu jeho predsedu na Slovensku. Zaslúžil sa o vznik detskej nemocnice v Bytčici, kde pôsobil vo funkcii primára až do roku 1939. Ako zamestnanec českej národnosti však po rozpade Československa a vzniku samostatného slovenského štátu bol prepustený zo štátnych služieb. Musel opustiť Slovensko, odišiel do Prahy, kde žil v ústraní a živil sa ako prekladateľ. Zdravotné dôvody mu znemožnili byť aktívnym v protinacistickom odboji. Konca 2. svetovej vojny a oslobodenia Česko-

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionálna a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi)*.

slovenska sa nedočkal, zomrel krátko po americkom bombardovaní Prahy vo februári 1945.

MUDr. Ivan Hálek, lekár – ľudomil, strávil na Slovensku takmer 40 najplodnejších rokov svojho života. Viedol boj proti alkoholizmu, vysokej dojčenskej úmrtnosti i tuberkulóze. Veľkú pozornosť venoval zdravotnej osvete. Organizoval slovenské zdravotníctvo v prvých mesiacoch existencie novej ČSR. Profesionálna činnosť MUDr. Háľka bola jedným z dôkazov príkladnej pomoci českej inteligencie práve v tomto hektickom období. Ako výraz zásluh na úseku ochrany zdravia, zdravotnej výchovy a na celkovom rozvoji regiónu Kysúc bola nemocnica v Čadci pomenovaná jeho menom a Spolok lekárov Kysúc organizoval Háľkove lekárske dni, kde boli udeľované i pamätné plakety s menom MUDr. Ivana Háľka.

Použitá literatúra:

FALISOVÁ, Anna. *Lekári na Slovensku do roku 2000*. Bratislava : VEDA, 2010. 485 s.

ROVENSKÝ, Jozef a kol. *Českí lekári na Slovensku II*. Bratislava : Slovak Academic Press, 2013, 132 s.

<http://www.krajskakniznicazilina.sk › halek2005>

<https://www.spisovatele.cz/ivan-halek>